

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В ПРОСУВАННІ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА АФРИКАНСЬКИЙ КОНТИНЕНТ

Горбачук О.І.,

*к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: OleksandrGI@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6511-9211>*

Взаємозв'язок політичних і економічних чинників у сучасних міжнародних відносинах виявляє себе перш за все в такому явищі як економізація зовнішньої політики держав. Це означає, що після краху біполярної системи міжнародних відносин і початку глобальних процесів, сучасна політика і дипломатія відходять від вирішення притаманних їй суто політичних завдань і зосереджується на кропіткій праці з просування зовнішньоекономічних інтересів своїх держав на світовому ринку.

Цей підхід до зовнішньої політики став пріоритетним для сучасних цивілізованих країн, а термін «економічна дипломатія» передбачає комплекс зовнішньополітичних дій держави, міжнародних та громадських організацій, спрямованих на отримання зростаючого зовнішньоекономічного ефекту.

На теоретичному рівні у світовій науці позитивний вплив політичного фактору на результативність зовнішньоекономічної діяльності (експорт, імпорт, ПІІ) є фактом загальноновизнаним. Але упродовж останнього десятиріччя в Західній Європі та США з'явилося ряд наукових публікацій, де економічна дипломатія розглядається не лише як актуальна тема теоретичних, але й прикладних та емпіричних досліджень.

Показовими у цьому розумінні є публікації Світового банку щодо ефективності агентств з просування експорту і з заохочення інвестицій у розвинених країнах [1]; професора Каліфорнійського університету А. Роуза (*Andrew K. Rose*) щодо позитивного економічного впливу посольств і генеральних консульств [2]; професора Університету Еразмуса в Гаазі П. ван Бергейка (*Peter A.G. van Bergeijk*) та Сельвін Мунс (*Selvin Moons*) щодо впливу економічної дипломатії на світові товарно-інвестиційні потоки [3] та на рівень національної і глобальної економічної безпеки [4]; нідерландських економістів Г. Крюсена (*Harold Creusen*) і А. Лежура (*Arjan M. Lejour*) щодо використання торговельних місій і державних візитів в якості інструментів сучасної економічної дипломатії [5] та ін.

Загалом усі перераховані та інші дослідження західних фахівців як на теоретичному, так і на емпіричному рівні розкривають позитивні і значущі показники впливу політико-дипломатичного інструментів (роботи посольств, консульств, торгових представництв, державних візитів найвищого і високого рівня, економічних переговорів, угод, постійно діючих міждержавних органів високого рівня та ін.) на ефективність зовнішньоекономічної діяльності держав.

Засновуючись на досвіді західних вчених, нами було проведено статистичний аналіз дієвості української економічної дипломатії з метою виявлення на емпіричному рівні можливого позитивного зв'язку між: з одного боку інструментами економічної дипломатії, з іншого – імпорту, експорту та обсягів залучених в Україну інвестицій.

В результаті дослідження найсуттєвіший зв'язок виявлено в роботі українських посольств ($r = 0,9$ щодо експорту та імпорту), візитах президентів та візитах високого рівня; чинних угодах; (у середньому $r = 0,8$ щодо експорту та імпорту). Суттєвого зв'язку між зазначеними інструментами і обсягами залучених ПІІ не виявлено. Розрахунки здійснено за допомогою спеціально виведеної багатофакторної моделі і програми Microsoft Excel.

Однією з характерних рис сучасних міжнародних економічних відносин є те, що дедалі більше країн світу намагаються налагодити співробітництво з африканськими країнами та нарощувати свій експорт до цього регіону. Тут безумовними лідерами є: ЄС (особливо Франція); Китай, Індія, Бразилія, Росія та ін. І це не дивно, оскільки сучасний африканський континент, чисельність населення якого вже перевищила 1,3 млрд. осіб, нині демонструє стійку динаміку економічного зростання. Серед тридцяти найбільш зростаючих економік світу в 2019 році - 16 були саме африканськими.

Вочевидь настав час зробити африканський континент одним з пріоритетів української зовнішньоекономічної політики. Але поки що на цьому напрямку реальна ситуація наступна. Починаючи з 1992р. до Африки було здійснено всього два офіційні візити на рівні Президента України (Л. Кравчука 1992р. і В. Ющенка 2008р.); два візити на рівні Прем'єр-міністра (П. Лазаренка 1997р. і М. Азарова 2010р.); і три візити на рівні керівника МЗС (К. Грищенка 2004р., Б. Тарасюка 2005р. і П. Клімкіна 2018р.). Усі ці візити було здійснено лише до Арабської Республіки Єгипет. В країнах нижче Сахари – жодного українського високопосадовця не було за усі майже 30 років незалежності.

Щодо роботи українських посольств, картина не краща: на 54 країни африканського континенту працює всього 11 посольств України з невикористано малим штатом дипломатів у порівнянні з європейськими країнами. Наприклад в посольстві України в Ефіопії працює лише три дипломати, не зважаючи на те, що країна визнана однією з ТОП-10 напрямків для українського експорту.

Фахівці з економіки у складі посольств є вкрай необхідними. Наприклад ще 2013 року було ухвалено урядове рішення щодо створення економічного відділу в складі Посольства України в Сенегалі, але досі нема не лише відділу, але й жодного фахівця-економіста [6].

Отже, щоб нарощувати свою економічну присутність на африканському континенті, потрібно починати з активізації зовнішньополітичних і дипломатичних зусиль, оскільки за результатами проведеного нами статистичного аналізу ефективності інструментів економічної дипломатії - найбільш значущий вплив на показники зовнішньоекономічної діяльності України здійснюють саме державні візити високого і найвищого рівня та робота українських посольств. Є також необхідність продовжувати емпіричні

дослідження в галузі економічної дипломатії, удосконалювати їх науково-методичну базу в контексті розвитку світової науки.

Список використаних джерел:

1. Morriset, J., 2003, *Does a country need a promotion agency to attract Foreign Direct Investment? A small analytical model applied to 58 countries*, World Bank Policy Research Working Paper 3028, World Bank; Washington D.C. [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: <http://www.wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2003/05/23/0>
2. Rose, A.K., 2007, 'The Foreign Service and Foreign Trade: Embassies as Export Promotion', *The World Economy*, 30 (1), pp. 22-38. [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: <http://www.nber.org/papers/w11111.pdf>
3. Peter A.G. van Bergeijk, Selwyn J.V. Moons, (2013) *Economic Diplomacy Works: A meta-analysis of its effect on international economic flows*. [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: http://www2.gre.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0015/822102/Selwyn-J.V.-Moons-and-Peter-A.G.-van-Bergeijk-Economic-Diplomacy-Works-a-meta-analysis-of-its-effect-on-international-economic-flows.pdf
4. *Economic Diplomacy and Economic Security* by Peter A.G. van Bergeijk and Selwyn Moons [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1436584
5. Creusen, H. and A. Lejour (2011), 'Uncertainty and the export decisions of Dutch firms', CPB discussion paper 183, The Hague. [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: <http://www.cpb.nl/en/publication/uncertainty-and-export-decisions-dutch-firms>
6. Георгій Ерман. Недооцінена. Як Африка може врятувати майбутнє України. [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52988666>